

Co roku zagrożenia związane z boreliozą stanowią w Polsce popularny temat medialnych publikacji, zwłaszcza w okresie późnej wiosny, kiedy kleszcze budzą się ze snu. Chociaż za wcześnie by mówić o panice społecznej związanej z tak zwaną malarią Północy, można zauważyć, że borelioza, podobnie jak inne choroby odkleszczowe, jest silnie obecna w polskim dyskursie publicznym. Temat ten jest popularny nie tylko w mediach tradycyjnych, ale także na rozlicznych portalach internetowych – na forach, blogach czy w mediach społecznościowych, niezależnie gromadzących i rozpowszechniających informacje o zdrowiu i chorobach. Wiele z tych portali upowszechnia wiedzę, która zaliczana jest do nienaukowych systemów wiedzy o zdrowiu. Borelioza – budząca społeczne kontrowersje choroba o złożonych, trudno uchwytnych symptomach i rozległych komplikacjach zdrowotnych – stanowi idealne studium przypadku dla projektu, którego celem jest zbadanie wpływu rozwoju cyfrowych technologii informacyjno-komunikacyjnych na współczesne praktyki dbania o zdrowie i tworzenia wiedzy o zdrowiu, w kontekście rosnącej widoczności tzw. medycyny alternatywnej.

Pojawienie się tzw. cyfrowej opieki zdrowotnej budziło różne wątpliwości, związane z zagadnieniami sztucznej inteligencji i interakcji człowiek-maszyna, problematyką śledzenia stanu zdrowia poprzez aplikacje i urządzenia mobilne czy z kwestią bezpieczeństwa zarządzania danymi o zdrowiu pacjentów. Głównym celem technologicznych przemian i innowacji było jednakże uczynienie systemu opieki zdrowotnej bardziej wydajnym i efektywnym, w ofercie instytucji zarówno publicznych, jak i prywatnych. Zmiany te zwróciły uwagę badaczy na zmianę relacji między lekarzami a pacjentami, zwłaszcza w kontekście zagadnienia postprawdy i krążących w sieci doniesieniach o nieprawidłowościach w systemie zdrowotnym, przypadkach lekarskich błędów czy nieuczciwości przemysłu farmaceutycznego, które to informacje wpływają negatywnie na zaufanie społeczne wobec ekspertów z zakresu wiedzy o zdrowiu.

Najnowsze badania z zakresu nauk społecznych pokazują zmiany, jakie zaszły w odbiorze tematów związanych ze zdrowiem i chorobami, w wyniku upowszechnienia się Internetu jako źródła wiedzy. Skala publicznego zainteresowania boreliozą w Polsce rodzi ważne pytania o spadek społecznego zaufania wobec autorytetów publicznych, w tym medycznych. Cyfryzacja sposobów komunikacji informacji i produkcji wiedzy doprowadziła do „Googlizacji wszystkiego” – wiedza stała się szybko dostępna, a nasz dostęp do niej jest ograniczony tylko umiejętnościami internetowej nawigacji. Sieć 2.0, współtworzona przez jej niezliczonych użytkowników, jest przeładowana informacjami, co prowadzi do chaosu informacji, wielogłosowego w swej naturze. Jednocześnie jednak, otwarta struktura Internetu pozwala wybrzmieć oddolnym i alternatywnym narracjom, tworząc przestrzeń, w której jednostkowa sprawczość może negocjować hegemoniczne struktury władzy otaczające produkcję wiedzy.

Szczegółowym celem niniejszego projektu jest wkład we wciąż rozwijającą się wiedzę socjologiczną i antropologiczną o boreliozie. Antropologiczne studium recepcji i doświadczenia samej choroby, jak i związanych z nią kontrowersji, zapewni wgląd w nowe praktyki związane ze zdrowiem i wiedzą o zdrowiu. Ogólnym celem projektu jest, z kolei, przyczynienie się do rozwoju polskiej antropologii medycznej, w której kwestie wpływu nowych technologii komunikacyjnych na społeczną recepcję kwestii zdrowotnych pozostają niewystarczająco zbadane. Poprzez rozwinięcie sposobów użycia etnografii cyfrowej do zgłębienia tematów tak delikatnych jak indywidualne problemy zdrowia i choroby, projekt ten może przyczynić się do rozszerzenia obszaru badawczego i specjalistycznego polskiej antropologii cyfrowej. Co więcej, oparta na materiałach empirycznych analiza antropologiczna społecznej recepcji boreliozy może przyczynić się do opracowania bardziej skutecznych sposobów leczenia tej choroby i jej zapobiegania. Ponad to projekt ten być może przyczyni się do posunięcia o krok rozważań o przyszłości służby zdrowia, zwracając uwagę na konieczność zaadresowania przez instytucje publiczne praktyk i rodzajów wiedzy o zdrowiu i ciele człowieka, które nie wywodzą się z zachodnich nauk medycznych.

Badanie rozpocznie krytyczna analiza dyskursu o boreliozie w polskich mediach, od czasu PRL-u po współczesność. Następnie zostanie przeprowadzone wielostanowiskowe badanie etnograficzne osadzone w przestrzeni cyfrowej oraz poza nią. Pierwszym krokiem będą badania w polskojęzycznym Internecie, których celem będzie poznanie spektrum źródeł wiedzy o boreliozie. Dzięki temu nastąpi zlokalizowanie oraz nawiązanie współpracy badawczej z nieeksperymentalnymi społecznościami oraz poszczególnymi aktorami społecznymi zaangażowanymi w upowszechnianie wiedzy o boreliozie przez nowe media. Wywiady etnograficzne, prowadzone wśród tych osób oraz osób chorujących na boreliozę, będą koncentrować się na kwestiach indywidualnego doświadczenia choroby, kontrowersji z nią związanych, oraz praktyk samopomocy, zarówno tych dotyczących zdrowia, jak i wiedzy o chorobie w ogóle.

Niniejszy projekt badawczy może przyczynić się do rozwoju antropologii kulturowej, a w tym przede wszystkim antropologii medycznej, i lepszego zrozumienia złożonych zjawisk społecznych w obszarze zdrowia, których jesteśmy dziś świadkami. Celem projektu jest też podniesienie poziomu wiedzy o boreliozie wśród badaczy społecznych, pracowników służby zdrowia i instytucji publicznych, a także przedstawicieli mediów i opinii publicznej. Co więcej, doda polski akcent do ogółu światowej wiedzy o problematyce kontrowersji medycznych w dobie Internetu.